

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1904, kl. 12 midd.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion angående tillsättningen af folkskoleinspektörsbefattningarna.

Uti motion i Andra Kammaran, n:o 88, har herr *A. Sterner* erinrat, att folkskoleinspektörsbefattningarna för hvarje dag blifva allt mera kräfvande och ansvarsfulla, så ock att det vore af stor vikt, att därtill fullt lämpliga personer blefve utsedda, hvarför han ock hemställt, »att Riksdagen måtte besluta, att dessa befattningar före tillsättandet hädanefter skola förklaras lediga till ansökan vid vederbörligt domkapitel, hvilket i sin ordning skall hafva att till Kungl. Maj:t bland de sökande föreslå den eller de lämpligaste».

Frågan om folkskoleinspektionen har redan förut, ehuru i annat hänseende, förts fram till innevarande Riksdag, nämligen genom Kungl. Maj:ts proposition i åttonde hufvudtiteln (15) under rubriken: »höjning af anslaget till folkskoleinspektionen». Af den sakrika utredning, som där förefinnes, inhämtas, att anslag till folkskoleinspektion beviljades första gången af 1859—1860 års Riksdag, och då till ett belopp af 17,000 kr., så ock att ifrågavarande inspektion ansetts så betydelsefull, att anslaget för densamma gång efter annan blifvit höjdt, så att dess nuvarande be-

Bih. till Riks. Prot. 1904. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 11 Häft. (N:is 11).

lopp utgör 95,000 kronor. Där ställes ock i utsikt att målet, mot hvilket man i förevarande afseende bör sträfva, är att inspektörsinstitutionen i ekonomiskt hänseende så ordnas, att till inspektörer må kunna erhållas personer, som uteslutande ägna sig åt detta kall.

Det kan enligt utskottets mening ej bestridas, att sistberörda mål är i ärendet den stora hufvudfrågan, hvars lösning torde tillhöra närmaste framtiden; men med erkännande häraf förringas ej betydelsen af motionärens förevarande hemställan, hvilken ju behandlar själfva proceduren med afseende på tillsättningen af folkskoleinspektörsbefattningarna. Beträffande denna fasthåller motionären, att folkskoleinspektörerna hädanefter såsom hittills skola tillsättas af Kungl. Maj:t och detta naturligtvis i form af förordnande på längre eller kortare tid; men härvid påyrkar han dock tvenne förändringar. Den första består däri, att folkskoleinspektörsbefattningarna före tillsättandet skola förklaras lediga till ansökan vid vederbörligt domkapitel, och den andra, att domkapitlet i sin ordning skall hafva att till Kungl. Maj:t bland de sökande föreslå den eller de lämpligaste.

Med afseende på den förstberörda af de i motionen åsyftade förändringarna instämmer utskottet i hufvudsak med motionären. Det synes detsamma lämpligt, att platserna förklaras *till ansökan* lediga, då ledigheten uppkommit, antingen därigenom att platser blifvit nyinrättade, eller ock därigenom att de, som innehafva förordnande på omnämnda platser, själfva afgått, undanbedt sig återval eller af någon anledning befinnas olämpliga till förnyadt förordnande. Däremot synes det utskottet obilligt, att inspektörsplats vid ny tillsättningsperiod ställes på ansökan, då man på berörda plats har en väl kvalificerad person, hvilken med allvar och nit skött sitt kall och hvilken desslikes önskar att fortfarande vid sin plats få bibehållas. I flere hänseenden kunna folkskoleinspektörerna likställas med rektorerna vid våra högre allmänna läroverk. Det torde fördenskull vara befogadt att här erinra om formen för deras tillsättning. Härom är stadgad: »Rektor förordnas, där Kungl. Maj:t icke vill genom utnämning tillsätta rektorsembetet, af Kungl. Maj:t på viss tid. — Senast fem månader, innan rektorsförordnande löper till ända, göre eforus underdånig anmälan därom och äger eforus att därvid, om han så anser lämpligt, föreslå förnyelse af förordnandet. Därest icke Kungl. Maj:t efter sådan anmälan, som i nästföregående mom. sägs, finner skäl meddela förnyadt förordnande, äfvensom eljest vid ledighet af rektorsbefattning, kungöre eforus ledigheten i den tidning, hvori officiella meddelanden böra införas, med tillkännagifvande, att den, som önskar till tjänsten komma

i åtanke, bör inom sextio dagar hos eforus göra anmälan därom med bifogande af vederbörligen styrkt meritförteckning och öfriga handlingar, genom hvilka han önskar styrka sin behörighet. Sedan anmälningstiden utgått, skall eforus till Kungl. Maj:t insända de inkomna anmälningshandlingarna jämte eget utlåtande samt föreslå den, hvilken han finner lämpligast med hänsyn till insikter, erfarenhet och öfriga egenskaper, som företrädesvis erfordras hos styresmannen för ett läroverk.»

Inför den, enligt utskottets mening, goda princip, hvilken här gjorts gällande i fråga om läroverks-rektors tillsättning, håller utskottet före, att densamma i tillämpliga delar äfven må kunna komma till användning med afseende på ledigförklarande, ansökan och förnyadt förordnande i fråga om folkskoleinspektörsbefattningarna. Genom slik åtgärd förnärmas ej välförtjänte folkskoleinspektörers befogade rätt att utan ansökan blifva ihågkomne, då ny tillsättningsperiod nalkas. Men å andra sidan blir härigenom också vid de förut anförda fall, då verklig ledighet uppstår, öppen rätt till ansökan — ett förfarande, hvilket på goda grunder kan tänkas innebära en förmån för själfva inspektörsinstitutionen, enär den krets, inom hvilken val för densamma må kunna göras, helt visst varder utvidgad — såsom det ju ock måste anses innebära en rättvisa gentemot dem, hvilka i särskild mening tillägnat sig pedagogisk bildning och erfarenhet, men under hittills rådande förhållanden af ett eller annat skäl icke vid dessa platsers tillsättande kunnat göra sig påminta.

Beträffande motionärens andra åsyftade förändring — bestående däri att ansökningshandlingarna skola inlämnas till *vederbörande domkapitel*, hvilket i sin ordning skall hafva att till Kungl. Maj:t bland de sökande föreslå den eller de lämpligaste — finner utskottet densamma vara tillräckligt motiverad af den omständigheten, att vårt folkskoleväsende i det hela taget väsentligen lyder under domkapitlen, såsom ju ock folkskoleinspektörerna inför dessa myndigheter närmast hafva att afgifva sina berättelser. Inför här omnämnda förslag från domkapitlen, hvilka ju skola officiellt afgifvas, torde visserligen kunna befaras, att lärdomsbetyg och tjänsteår komma i förgrunden, då däremot personliga egenskaper och praktisk duglighet kunde blifva tillbakasatta; men då domkapitlen endast hafva sig förelagdt att afgifva motiverade förslag, och Kungl. Maj:t för öfrigt har i sin hand att efter bästa bepröfvande slutbehandla ärendet, så håller utskottet före, att icke heller från den synpunkten några nämnvärda betänkligheter kunna ifrågakomma mot att, med den begränsning förut blifvit antydd, välja den tillsättningsprocedur, hvilken af motionären blifvit föreslagen.

På grund af det anförda får alltså utskottet i anledning af herr A. Sterners förevarande motion vördsamt hemställa,

att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga den förändring angående tillsättningen af folkskoleinspektörsbefattningarna, att dessa befattningar, då förutvarande innehafvare icke vill eller anses lämplig att vid tillsättningen komma i fråga, eller eljest då ledighet uppkommer, måtte förklaras lediga till ansökan vid vederbörligt domkapitel, hvilket i sin ordning skall hafva att till Kungl. Maj:t bland de sökande föreslå den eller de lämpligaste.

Stockholm den 8 mars 1904.

På utskottets vägnar:

J. G. HAZÉN.

Herr *F. Berg* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling i utskottet.
